

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 14 ก.ย. 2551	ปีที่ 18	ฉบับที่ 6270	หน้า 5
------------------------------------	------------------------	-------------	-----------------	-----------

ร้อยเรื่อง
เมืองลำานนา
ปีที่ ๑๐

นักสูบนบอนไม้จ้าว

ชนกว้าง : ตำนานแมลง

๙

ตัวจำพวกแมลงปีกแข็งที่มีลักษณะเขยีนออกมา เปรียบเสมือนอาวุธร้ายที่มีไว้ทิ่มแทงศัตรูนั้น มีอยู่หลายชนิด แต่มีอยู่ชนิดหนึ่งที่ผู้คนในแถบถิ่นล้านนานิยมนำมาต่อสู้กันจนกลายเป็นการละเล่นพื้นบ้าน

เรารู้จักแมลงชนิดนี้ในชื่อว่า “กว้าง”

และหากจะถามผู้ชายชาวเหนือว่ารู้จัก “กว้าง” หรือไม่ คงไม่มีใครปฏิเสธแน่นอน เพราะชีวิตผู้ชายชาวเหนือแทบทุกคนล้วนแล้วแต่เคยผ่านการเลี้ยงกว้างและชนกว้างมาแล้วทั้งนั้น การชนกว้างจึงเป็นการละเล่นและกีฬาของคนท้องถิ่นล้านนามาตั้งแต่โบราณ เริ่มจากเด็กตัวเล็กๆ ไปจนถึงผู้ใหญ่ก็นิยมเล่นชนกว้างกัน

คนภาคเหนือรู้จักจับกว้างมาชนกันตั้งแต่โบราณกาล ไม่ผิดอะไรกับการชนวัว กัดปลาหรือตีไก่ของคนในภาคอื่น มันเป็นทั้งประเพณีพื้นบ้านที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษและยังเป็นความบันเทิงใจมาจวบจนปัจจุบัน

การเล่นชนกว้างของคนล้านนานิยมเล่นกันในช่วงหลังจากหมดฤดูฝนระหว่างเดือนกันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน อันเป็นช่วงเวลาที่ทำ

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 14 ก.ย. 2551	ปีที่ 18	ฉบับที่ 6270	หน้า 5
------------------------------------	------------------------	-------------	-----------------	-----------

จับกว้างได้ง่ายมาก การจับกว้างส่วนใหญ่จะออกไปจับกันในป่าหรือบริเวณที่มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นเราเรียกการออกไปหาจับกว้างว่า “ตั้งกว้าง”

กว้างที่นิยมนำเอามาทำเป็นกว้างตั้งได้แก่ กว้างตัวเมีย กว้างกิและกว้างแซม นำไปผูกติดไว้กับ อ้อยมีขอสำหรับแขวนไว้ตามร่มไม้ชายคา หรือตามต้นไม้ในป่า การตั้งกว้างจะเริ่มตั้งแต่ตอนหัวค่ำ นากว้างตั้งไปล่อไว้ในบริเวณที่คาดว่าจะมีกว้างมาติด ในเวลากลางคืนกว้างที่นำไปตั้งจะบินวนไปรอบ ๆ อ้อย เมื่อกว้างตัวใหม่ที่ออกจากดินได้ยินเสียงหรือได้กลิ่นของอ้อยที่ตั้งล่อไว้ ก็จะบินมาเกาะดูดกินน้ำหวาน พอถึงตอนเช้าเจ้าของกว้างตั้งก็จะพากันออกมาดูกว้าง คนเมืองเรียกการออกมาดูกว้างว่า “ใจกว้าง”

เมื่อฤดูชุนกว้างจะมีพ่อค้าจากอำเภอรอบนอกนำกว้างที่ตั้งได้มาขายให้กับบรรดานักเล่นกว้าง แหล่งชุมนุมเซียนกว้างที่ใหญ่ที่สุดของเชียงใหม่อยู่ที่บริเวณลานโล่งหลังโรงเรียนปรินส์ หรือที่เรียกว่า

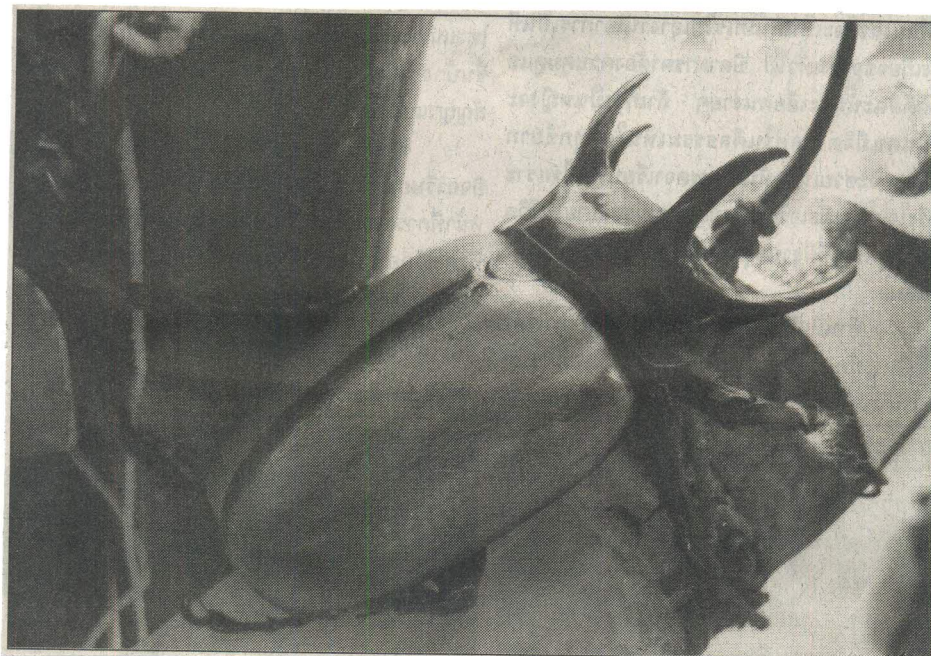

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	14 ธ.ย. 2551	18	6270	5

พ่อค้าที่มีการทำขนนกกว้างขาย

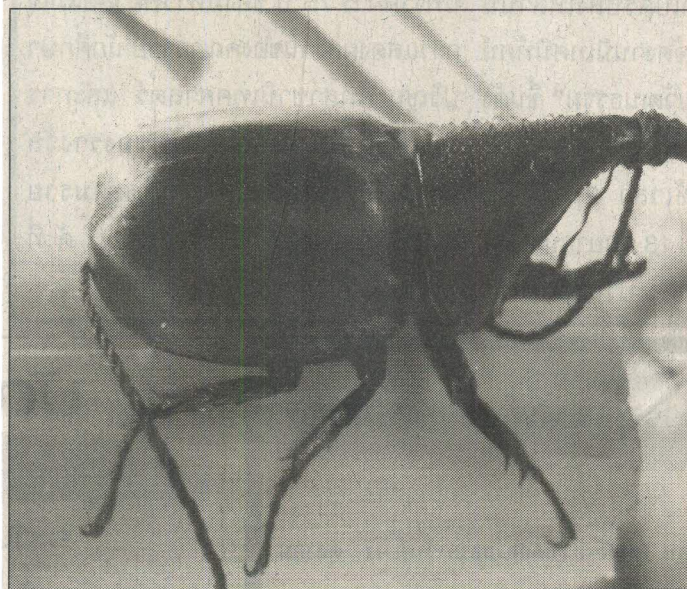
ประธานชมรมอนุรักษ์นกกว้างชนบอกอีกว่า “กว้างชนที่นำมาขายที่นี้ส่วนใหญ่จะมีพ่อค้าไปรับซื้อจากหมู่บ้านต่างๆ ในชนบทแล้วคัดเลือกเอากว้างตัวที่สวยงามมาจำหน่าย ซึ่งมีราคาตั้งแต่ตัวละ 20 บาทขึ้นไปจนถึงตัวละหมื่นกว่าบาทก็มี”

การขนนกกว้างถือเป็นกีฬาอย่างหนึ่งของคนภาคเหนือ สิ่งสำคัญที่จะขาดไม่ได้สำหรับการขนนกกว้างก็คือ ไม้แผ่นกว้าง ซึ่งใช้เวลาที่นำกว้างมาชนกัน เสียงของไม้แผ่น เมื่อเวลาแผ่นกับชนไม้จะ

ย่านสันกู่เหล็ก ทุกปีเมื่อถึงเทศกาลชนกวางจะเป็นที่รู้กันดีของบรรดานักเล่น
กวางทั้งหลายทั้งเด็กและใหญ่จะมาชุมนุมกันที่นี่ คุณนิยม ชื่นใจดี ประธานชมรม
อนุรักษ์กวางชนเชียงใหม่กล่าวว่า “การเล่นชนกวางเป็นการละเล่นพื้นบ้านของ
คนเมืองมาเป็นเวลานานแล้ว สมัยก่อนมักจะมีการเล่นชนกวางตามใต้ถุนบ้านเท่านั้น
หลังจากที่ทุกคนกินข้าวปลาอาหารเย็นแล้วก็จะออกมาเล่นชนกวางกันที่บ้านคน
ใดคนหนึ่ง สมัยนั้นถือว่าเป็นการเล่นเพื่อความผ่อนคลายและสนุกสนานเท่านั้น
แต่ปัจจุบันการชนกวางได้พัฒนาขึ้นจนมีการเปิดเป็นบ่อนชนกวาง ไม่ใช่เล่นเพื่อ
ความสนุกสนานแล้วแต่นิยมเล่นเพื่อการพนันมากกว่า”

ทุกๆ วันในช่วงเทศกาลชนกวางจะมีผู้คนเดินทางมาที่ตลาดนัดชุมนุม
กวางเป็นจำนวนมาก บางคนเดินทางเพื่อมาหาซื้อกวางแล้วนำกลับไปชนที่
หมู่บ้านของตนเอง บางคนมาหาซื้ออุปกรณ์เกี่ยวกับการชนกวางซึ่งมีขายตั้งแต่
อาหารกวางเรื่อยไปจนถึงอุปกรณ์สำหรับชนกวาง จึงเกิดเป็นอาชีพใหม่สำหรับ

ช่วยให้กวางเกิดความหึกเหิมในการทำศึกต่อสู้กับศัตรู ถ้าเปรียบก็คงคล้ายๆ
กับเสียงดนตรีไพเราะของนักมวยยังไยยังนั้น ลุงสิงห์วรรณ โปธิ ผู้ซึ่งคร่ำหวอด
อยู่กับการชนกวางมาตลอดทั้งชีวิตนอกจากนั้นลุงเป็นผู้หนึ่งที่มีฝีมือในการ
ทำไม้ชนกวางได้สวยงามไม่แพ้ใครบอกว่า “ไม้ที่นิยมนำมาใช้ทำไม้ชนกวางนั้น
ได้แก่ ไม้เกร็ดและไม้มะเกลือ เพราะหาได้ง่ายและคุณสมบัติพิเศษเมื่อเวลานำ

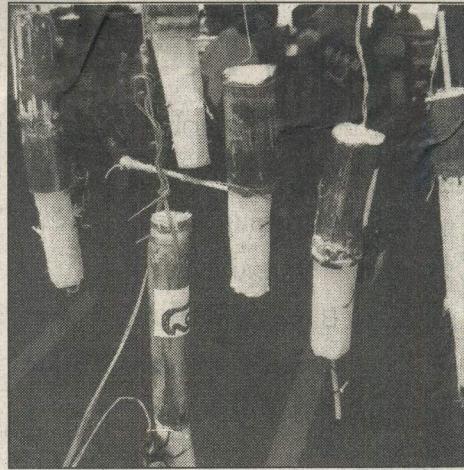
ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 14 ก.ย. 2551	ปีที่ 18	ฉบับที่ 620	หน้า 5
---	-------------------------------	--------------------	-----------------------	------------------

มาทำเป็นไม้ผ่นแล้ว จะเกิดเสียงที่ไพเราะ อีกชนิดหนึ่งที่นิยมนำมาทำเป็นไม้ผ่นก็คือ เขาควยและกระดุกควย แต่ก็หายากมากและมีราคาแพง ส่วนราคาของไม้ผ่นกว้างที่ขายอยู่นั้นมีราคาตั้งแต่อันละ 30 บาทถึงร้อยกว่าบาท ขึ้นอยู่กับลวดลายและวัสดุที่ใช้ทำ”

กว้างที่นิยมนำมาใช้ชนส่วนใหญ่ได้แก่ กว้างแซม กว้างไซ้ ซึ่งมีตัวขนาดใหญ่และมีความอดทนสูง การชนกว้างจะนำกว้างทั้งสองมาเปรียบกันก่อน โดยดูจากขนาดของตัวที่เท่ากัน เรียกว่า “การเทียบกว้าง” โดยจะดูเรื่องของขนาดลำตัว ลักษณะของเขาควยจะต้องมีขนาดใกล้เคียงกัน เมื่อเจ้าของตกถึงกันแล้วก็นำกว้างลงกอง เพื่อทดลองชนกันก่อนภาษาเหนือเรียกว่า “จามกว้าง”

สิ่งที่ขาดไม่ได้ในการชนกว้างก็คือ เฒ่าที่ชนกว้าง ที่ทำมาจากไม้แกนปอ หรือไม้จ้าว มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5 - 6 นิ้ว ยาว 25 - 30 นิ้วเรียกว่า “กอนไม้” ซึ่งช่วงกลางของกอนจะเจาะเป็นรูแล้วนำกว้างตัวเมียหรือ “กว้างแม่” ใส่ลงไป ก่อนการชนกว้างจะนำกว้างชนมาดมกว้างแม่เสียก่อน เพื่อให้มีความหึกเหิมหรืออีกความหมายหนึ่งก็คือ ให้กว้างที่นำมาชนได้กลิ่นแล้วเกิดการต่อสู้เพื่อแย่งชิงกว้างตัวเมีย การชนกว้างจะนับเป็นยก หรือ คาม เมื่อกว้างตัวใดสามารถใช้เขาหนีบฝ่ายตรงข้ามแล้วยกชูขึ้น ถือว่าเป็น 1 ยก หรือ 1 คาม กว้างบางตัวแข็งแรงมากสามารถชนได้มากถึง 12 คามก็มี

หลังจากที่การชนกว้างของภาคเหนือได้แพร่หลายไปยังถิ่นอื่นๆ ทำให้การชนกว้างได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ด้วยมนต์เสน่ห์และสีสันของนักต่อสู้จากขุนเขาชื่อเสียงของแมลงกว้างจึงกระจายออกไปทั่วโลก โดยเฉพาะชาวญี่ปุ่นได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมากถึงขนาดลงทุนเดินทางมาตระเวนซื้อกว้างฝีมือดี จนเกิดกระแสการขาดแคลนกว้างชน

มาแล้วครั้งหนึ่ง

ปัจจุบันได้มีการจัดตั้งองค์กรกว้างประเทศไทยขึ้นเพื่อจัดแข่งขันการชนกว้าง ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานยิ่งใหญ่ระดับโลก ไม่เพียงแต่คนไทยเท่านั้นที่สนใจชาวต่างประเทศก็ได้ให้ความสนใจกับกีฬาวี้นบ้านภาคเหนือของเราด้วย

การชนกว้างถือเป็นประเพณีการละเล่นพื้นบ้านของคนในภาคเหนือ วงจรชีวิตของป่าจะเกี่ยวพันกับความสมบูรณ์ของป่าไม้ เมื่อป่ามีมาก กว้างก็สามารถหาอาหารได้ง่ายแต่ปัจจุบันทั้งป่าไม้ทั้งกว้างกำลังอยู่ในสภาวะที่ขาดแคลน ป่าไม้ถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว จำนวนของกว้างลดลงเพราะถูกสารพิษจากยาฆ่าแมลงที่มนุษย์ใส่ลงไปในดิน นำเป็นห่วงอนาคตของป่า ถ้าหากไม่มีป่ากว้างก็ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ หากเป็นเช่นนั้นจริงประเพณีการชนกว้างของคนล้านนาอาจจะเหลือเพียงแค่ตำนานที่เล่าขานกันมาเท่านั้น

จักรพงษ์ กำบุญเรือง

jakpong@chiangmainews.co.th